

Poulík, Josef

Po létech opět o blučinském typu

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1989-1990, vol. 38-39, iss. E34-35, pp. 27-39

ISBN 80-210-0167-4

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109513>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JOSEF POULÍK

PO LÉTECH OPĚT O BLUČINSKÉM TYPU

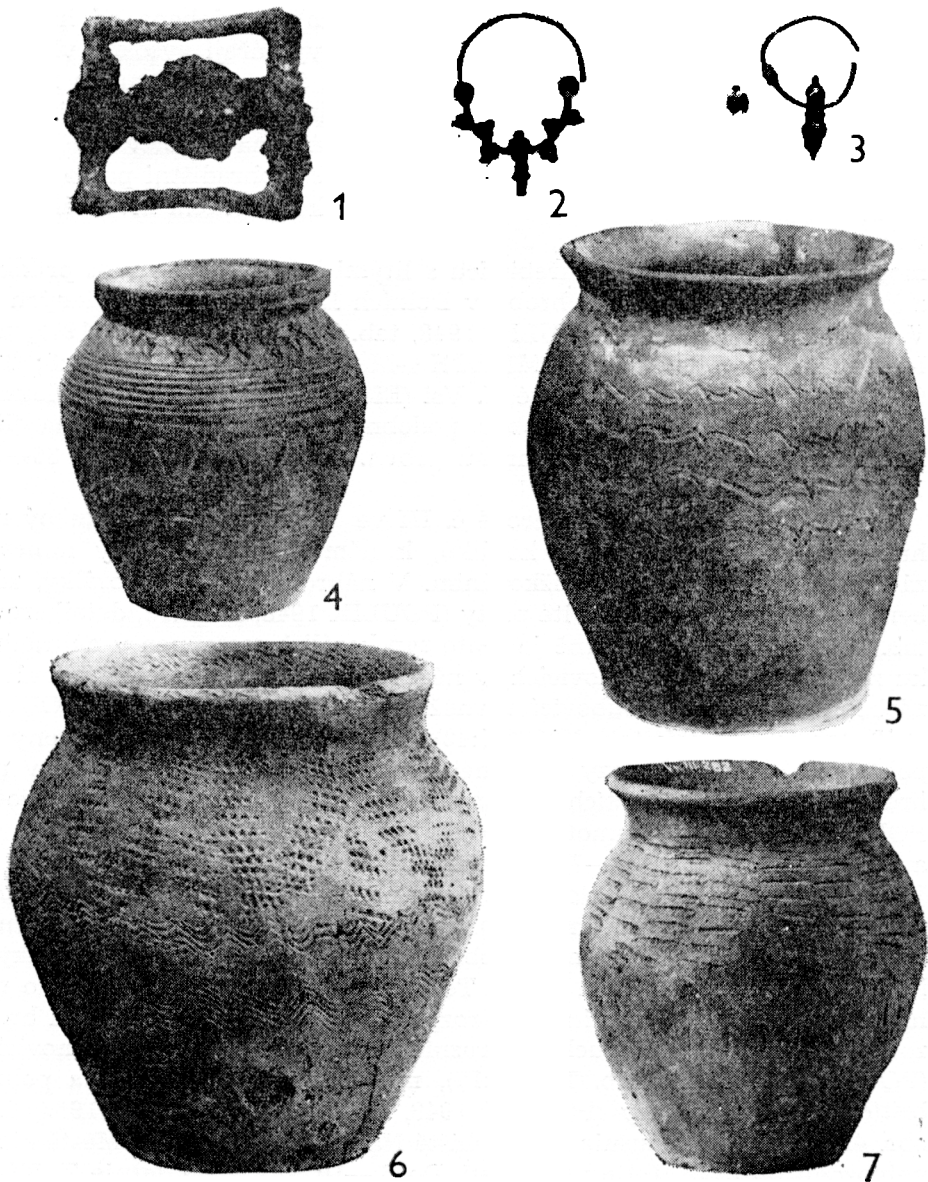
Již více než před půl stoletím jsem se ve sbírkách pravěkého oddělení tehdejšího Zemského musea v Brně seznámil s nálezy ze slovanského kostrového pohřebiště na Malém kopci v Blučině, které v roce 1933 zachránil I. L. ČERVINKA (popsal je SKUTIL 1937, 8—9; srovn. POULÍK 1941; týž 1948, 138—141, tab. LII—LIII). Ne nahodile mne proto velmi zaujaly nálezy z kostrových hrobů, které na této lokalitě za mé přítomnosti zachránil a prozkoumal Dr. Jan Dezort. Tento obecně vzdělaný a nadšený zájemce o archeologii nenáročné hrobové inventáře z Blučiny nejen předal ke zpracování, nýbrž za tíživých okolností v době německé okupace mi umožnil jejich pohotově zveřejnění a to vlastním nákladem (POULÍK 1941), za což mu i po létech patří můj dík. Blučinskými nálezy jsem se však podrobně zabýval i během druhé světové války v rámci přípravy diplomové práce se zřetelem i k ostatním slovanským nálezům na Moravě. V této práci (POULÍK 1948) jsem na podkladě keramiky blučinského typu, keramiky z Pomoraví a na Hané stanovil tři kmenové oblasti (POULÍK 1948, 81—87, obr. 21). O něco později jsem, s přihlédnutím ke skupině výrazně profilované na ručním kruhu dokonale robené keramiky z rozsáhlého kostrového pohřebiště, odkrytého po roce 1945 na soutoku Svratky s Dyjí v trati Na pískách u Dolních Věstonic, uvažoval o další, čtvrté kmenové oblasti pod Pavlovskými vrchy, kde se soustřeďuje husté slovanské osídlení (POULÍK 1950, obr. 68). Na podkladě šperků z této nekropole, které se od nálezů na Pohansku u Břeclavě, v Mikulčicích a ve Starém Městě odlišují, jsem vyslovil domněnku, že do této části jihomoravské nížiny mohlo proniknout slovinské obyvatelstvo z východoalpského prostředí (POULÍK 1985, 33).

K mým hypotézám o kmenových oblastech stanovených na podkladě keramiky záhy zaujal stanovisko V. Hrubý. Ukázal na to, že blučinská či pomoravská keramika by mohla souviset s výrobními středisky, jichž by podle tohoto archeologa mohlo být v 9. století na Staré Moravě větší počet (HRUBÝ 1955). Při tom se kloní k názoru, že na území Moravanů

bylo podle tzv. Geografa bavorského (MMFH, III, 287) 30 „civitates“ — hradů, hradových obcí (HRUBÝ 1955, 141—142; odvolává se na VANĚČKA 1949). V. Hrubého názor v podstatě sdílí, ale širěji rozvíjí B. DOSTÁL (1961) a uvádí, že blučínský tvar nemůžeme považovat za zvláštnost určitého kmene a podotýká, že v 9. století staromoravské kmeny již neexistovaly (DOSTÁL 1966, 83).

Již záhy poté, co jsem zveřejnil své představy o možné existenci kmenů, jsem se k této domněnce vědomě nevracel. Naopak během posledních tří desetiletí jsem častěji uvažoval o tom, že jména staromoravských kmenů se v písemných pramenech nedochovala zejména proto, že byly již ke sklonku 8. století sjednoceny a že v té době existovalo po obou březích řeky Moravy, na východě až k Malým a Bílým Karpatům (ne-li do Pováží, neboť hmotná kultura hradiště v Pobedimi má blízké obdoby v Mikulčicích) staromoravské knížectví. Šlo tedy pravděpodobně o tu Moravu, jejíž legáti — vyslanci jsou roku 822 uváděni mezi jinými východními Slovany na sněmu ve Frankfurtě/M., svolaném franským králem Ludvíkem Pobožným (MMFH, I, 50; POULÍK 1960; týž 1975, 48; týž 1985, 22).

Původně jsem blučínský typ datoval do 7. a 8. století a se zřetelem k tomu byly blučínské hroby označeny za předvelkomoravské (POULÍK 1941, 21). Avšak na podkladě souborného zpracování byl počátek výroby této výrazné skupiny nádob z moravských nálezů kladen na konec 8. nebo na počátek 9. století (POULÍK 1948, 96—98). Vzhledem k tomu, že jsem kdysi původní datování počátků výroby blučínského typu pozměnil a posunul jsem ho až k roku 850 (POULÍK 1957, 289), považuji za správné, abych zde alespoň ve zkratce k této otázce zaujal stanovisko. Především chci předeslat, že seznam lokalit s blučínským typem (POULÍK 1948, 138—180, obr. 34) doplnil B. DOSTÁL (1966 — Bošovice, tab. IV:9; Kyjov, tab. XXXI:16; Míšovice, tab. LXVIII, tab. XXX:1; Mor. Žižkov, tab. XXXI:16; Tupesy, tab. LXVIII:11). Přibyly však nálezy další. V několika hrobech byly nádoby blučínského typu nalezeny na rozsáhlém vesnickém pohřebišti v Prušánkách u Hodonína (obr. 3—4) a v Mušově u Mikulova. Blučínské tvary pocházejí též z Petrovy louky u Strachotína (pod zánikovým horizontem), ze sídelního objektu u Dolních Věstonic (KLÍMA 1985), z Pohanska u Břeclavě (DOSTÁL 1975, 161—162), z hrobů na nekropoli v Dolních Věstonicích (POULÍK 1950, obr. 42) atd. Pro určení počátků výroby nádob blučínského tvaru mají stále význam nálezy starší, již zveřejněné. Zde mám na mysli především pohřebiště ve Vranovicích na dolním toku řeky Svatky. To bylo sice před druhou světovou válkou při odebrání šterku z valné části zničeno, ale přesto zde byly J. Dezortem získány důležité nálezové celky (srovn. POULÍK 1948, 166—170). Pro datování zániku pohřebiště jsou závažné především inventáře z hrobů č. III a č. VI. Z hrobu č. III pochází náhrdelník z pestrobarevných korálků se stříbrným masivním lunicovým závěskem, hliněný přeslen, železný srp ve zlomcích a dvě nádoby (POULÍK 1948, 168—169). Obě nádoby z uvedeného vranovického hrobu jsou hotoveny na ručním kruhu a mají jen

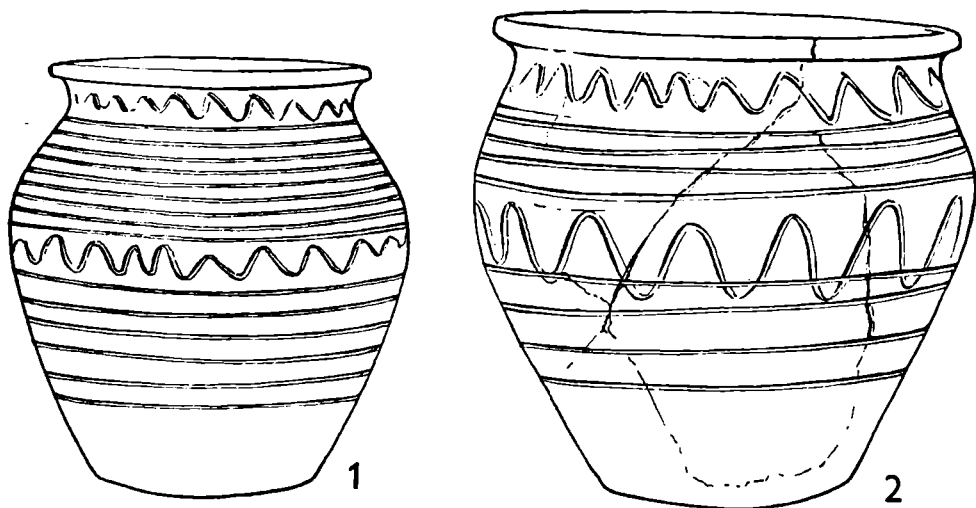
Obr. 1. Blučina, okr. Brno-venkov. Nálezy z porušených kostrových hrobů:
 1 — bronzová přezka (2,8 × 3,3 cm); 2 — bronzová náušnice (2 × 2,8 cm);
 3 — bronzová náušnice (1,8 × 2,2 cm). Vranovice — okr. Břeclav. Nádoby z hrobu
 III (6—7) a z hrobu VI (4—5): 4 — v. 10,6 cm; 5 — v. 15,4 cm; 6 — v. 16 cm;
 7 — v. 13 cm.

mírně přehnutý okraj. Větší z nich (v. 16 cm) je zdobena od hrdla až k výduti vpichy šestinásobným rydlem, které vytvářejí vysokou vlnovku, pod níž jsou dva páry vícenásobných vlnovek (obr. 1:6). Druhou nádobu (v. 13 cm) zdobí od hrdla k výduti nepravidelné řady vpichů trojúhelníkovitého tvaru, pod nimiž je na výduti vícenásobná a doleva zešíkmená vlnovka (obr. 1:7). Jde o typické podunajské (starohradištní podle B. Dostála) tvary slovanských nádob s jakými se v keramickém inventáři doby velkomoravské nesetkáváme, ale zato mají mnoho obdob na předvelkomoravských kostrových pohřebištích s litými bronzami. Lze uvést příklady z keramického inventáře z hrobů v Dolních Dunajovicích, vzdálených od Vranovic jen asi 20 km (POULÍK 1948, tab. VIII:2; KLANICA 1972, tab. I—II), ale i z Mistelbachu (MITSCHA-MÄRHEIM 1941, Taf. 4:8; Taf. 6—9), ve velké míře z Dívinské N. Vsi (EISNER 1952) a z dalších lokalit. Nádob, svými tvary i výzdobou podobné vranovickým, jsou na jižní Moravě známy i ze žárových hrobů (srovn. např. DOSTÁL 1985, 30—31, 76—91, 95—121).

Kromě dvou nádob byl v hrobě č. III ve Vranovicích již zmíněný náhrdelník z pestrobarevných korálků, k němuž patří olověný lunicový závěsek, zdobený rytým mřížkováním. V náhrdelníku jsou korálky, zdobené žebérky ze žluté sklovité pasty (POULÍK 1948, XLV:12, detail srovn. tab. XXXIX:33, 41). Početně je tento typ korálků zastoupen v náhrdelníku ze VI. hrobu ve Vranovicích, v němž jsou však též válcovité korálky, zdobené plastickou šroubovicí rovněž ze žluté sklovité pasty (POULÍK 1948, tab. XXXVIII; tab. XXXIX:42). Takové korálky byly nalezeny na pohřebišti s litými bronzami ve Fenéku v Maďarsku, ale jsou též i v náhrdelnicích na pohřebištích velkomoravských a staromaďarských (srovn. POULÍK 1948, 57). Samotné podunajské tvary nádob z hrobu č. III a z hrobu č. VI (obr. 1:5—7) naznačují, že zemřelí byli do těchto hrobů ve Vranovicích uloženi na sklonku 8. nebo na počátku 9. století. Do té doby patří i zručně na ručním kruhu robená nádobka blučinského tvaru z hrobu č. VI, stejně jako jí velmi podobná nádoba z porušených vranovických hrobů (POULÍK 1948, tab. XI:1). Tehdy se na této lokalitě přestalo pohřbívat. Uvedené datování není v rozporu s časným výskytem šesti bronzových náušnic s jednoduchým hrozníčkem ze VI. hrobu ve Vranovicích (POULÍK 1948, 169, tab. LXVII:17), majících mnoho obdob na pohřebištích s litými bronzami (POULÍK 1948, 41—42). V. HRUBÝ (1955, 228, obr. 41) tyto tvary náušnic z pohřebiště Na valách ve Starém Městě klade nejpozději do první třetiny 9. století. Do 6.—10. století je datuje Z. KLANICA (1986, 134, obr. 46), avšak podrobněji se jimi nezabývá.

Blučinský typ je též zastoupen mezi keramickými nálezy z mikulčických Valů, kde jsem ho datoval do poloviny 9. století (POULÍK 1957, 286—289, obr. 72:5,7). Tento typ provází vyspělá a na ručním kruhu zručně robená keramika, která svými tvary i výzdobou navazuje v Mikulčicích na keramiku z předvelkomoravského horizontu s litými bronzami a s ostruhami s háčky (POULÍK 1957, obr. 72). O chronologické třídění mikulčické předvelkomoravské, velkomoravské i povelkomoravské kera-

miky se pokusil Z. KLANICA, který dospěl k závěru, že na této eponomické lokalitě je 5 typů nádob z doby od 6. do 10. století (toto zběžné třídění nelze však považovat za konečné). Zmíněný archeolog vyčleňuje v rámci jím stanoveného 2. typu varianty a—b. Uvádí, že tento typ převládá v nejstarším horizontu a že některé nádoby se podobají blučinským tvarům, které datuje do doby kolem roku 800 (KLANICA 1970, 104, 113, tab. 3:2). Nádobu, podobnou blučinskému tvaru Z. KLANICA připomíná z hrobu 821, odkrytého u předpokládaného 11. kostela (obr. 2:1). V tomto hrobě se podle něho našlo bronzové lité kování ve tvaru koňské hlavy a bronzová rolnička. V této souvislosti je třeba upozornit na to, že uvedený hrob, stejně jako další zde odkryté, byly hloubeny do sídelního horizontu doby předvelkomoravské. V hrobu č. 829 na témže pohřebišti byla nádoba blučinského typu (KLANICA 1970, 112, tab. 3:1; zde obr. 2:2), v jehož rámci ji lze považovat za mladší, patrně až ze druhé poloviny 9. století. Další nádobu výrazného blučinského tvaru zobrazuje Z. KLANICA mezi keramikou jeho 2. typu (1970, obr. 3:2). Ta pochází ze sídelního objektu (čtverec 30/1) v prostoru 4. kostela. Základy této církevní

Obr. 2. Mikulčice. Nádoba (1) z hrobu č. 821 (v. 13,6 cm) a ze sídelních objektů čtverec 30/-1 v prostoru 4. kostela (v. 15 cm).

stavby, jakož i hroby v jejím okolí, jsou zahloubeny do objektů předvelkomoravského sídliště. Pohřebišťe u 4. kostela patří do druhé poloviny 9. až na počátek 10. století, jak to prokazují hrobové inventáře. Kostel byl tedy postaven někdy k polovině 9. století (POULÍK 1975, 93; KLANICA 1985, 114). Vycházíme-li z uvedených skutečností, pak i zmíněný sídelní objekt, jakož i v něm nalezená nádoba blučinského tvaru (obr. 2:2) jsou starší než čtvrtý kostel.

Vranovické pohřebišťe bylo zřejmě rozsáhlejší a lze vyslovit domněnku,

že hroby III a VI patřily k nejmladším. Na podkladě celkového rázu keramiky z obou hrobů, ale i z hrobů porušených (POULÍK 1948, tab. VIII: 4—6) lze předpokládat, že na této lokalitě byly nespálené pohřby s litými bronzami, podobně jako v Dunajovicích nebo v Mistelbachu. Nasvědčovala by tomu i železná šavle bez příčky (SKUTIL 1937, obr. XIX:1). Tento typ jednosečné předvelkomoravské zbraně je datován, stejně jako jednosečné šavle s příčkou, na konec 7. a na počátek 8. století, přičemž se v případě vranovického nálezu uvažuje o tom, že tento typ zbraní je chronologicky nejméně citlivý a může se vyskytnout i později (KLANICA 1986, 91). V Dev. N. Vsi a v Žitavské Tóni byly šavle s příčkami v jezdeckých hrobech s koňmi spolu s litými bronzami a se zdobenými železnými falérami (srovn. EISNER 1952, 181—183, obr. 87—89; BUDINSKÝ—KRIČKA 1956, XXX—XXXII). BUDINSKÝ—KRIČKA řadí jezdecký hrob č. 31 mezi nejmladší na uvedeném pohřebišti a datuje ho do doby blízké roku 800. Toto časové určení opírá o nález faléry z hrobu č. 31 ve srovnání s podobným nálezem z Drasenhofenu (BUDINSKÝ—KRIČKA 1956; k datování falér na konec 8. a na poč. 9. stol. srovn. GARAM 1985). Na sklonek 8., nebo i časněji, bychom mohli datovat i železnou šavli z Vranovic, čemuž by mohly nasvědčovat i nálezy pestrobarevných korálek z porušených hrobů na této lokalitě (POULÍK 1948, 58—59, 167, tab. XXXIX: 43—48), k nimž jsou obdoby na pohřebišti s litými bronzami (srovn. např. Dev. N. Ves — EISNER 1952, obr. 75:4,13). V době velkomoravské se tyto korálky objevují zejména ve druhé polovině 9. století jen ojediněle (srov. HRUBÝ 1955, tab. 85—86).

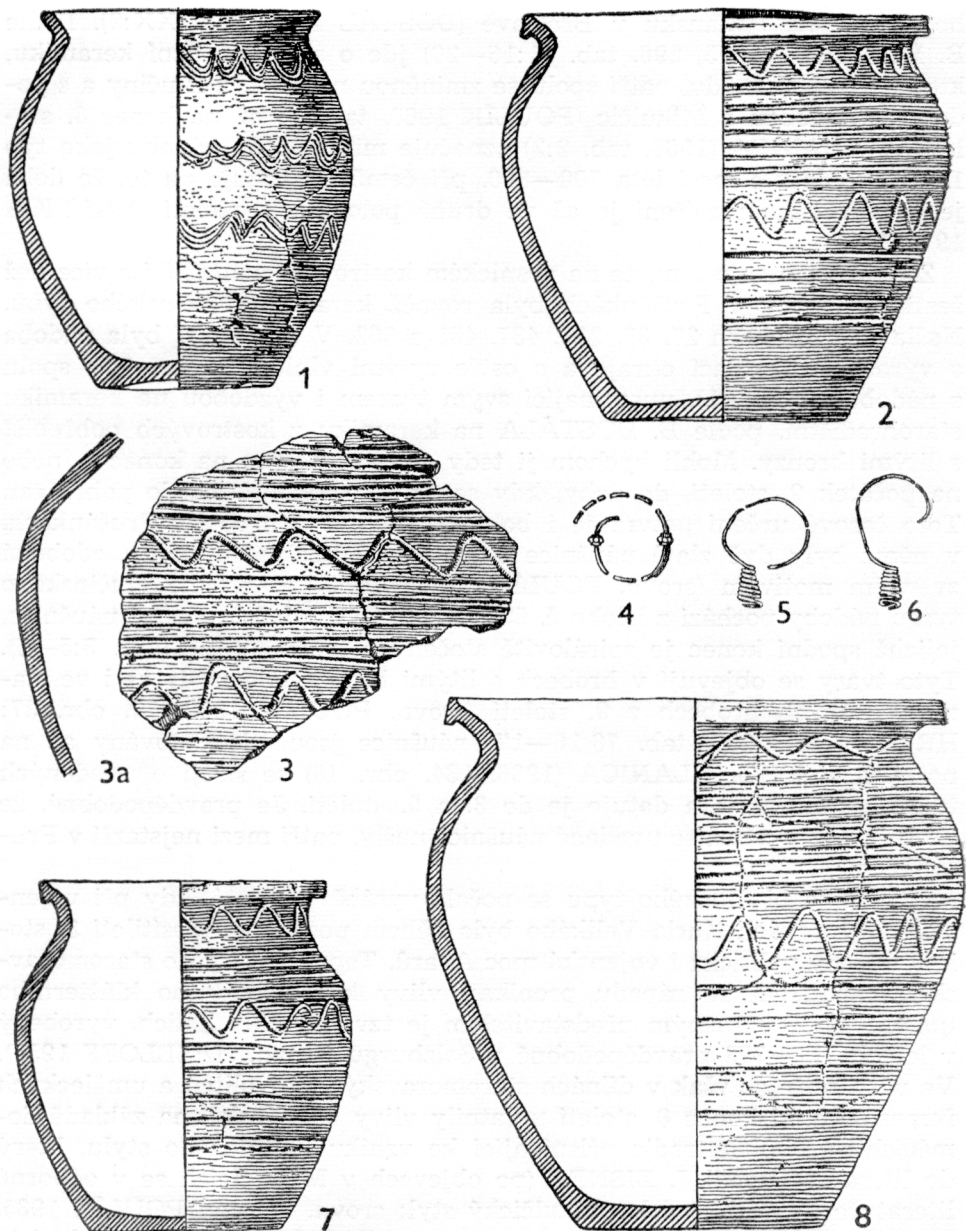
V době, kdy se přestalo pohřbívat na kostrovém pohřebišti ve Vranovicích, v Dolních Dunajovicích, v Mistelbachu a na dalších kostrových pohřebišti s litými bronzami, začalo ukládání nespálených těl na pohřebišti v Blučině. Mezi oběma jihomoravskými pohřebišti, jejichž hrobové inventáře, byť i fragmentární, mají velký význam pro řešení otázek chronologie staromoravské keramiky, existuje vývojová souvislost. Je to doloženo nejen klasickými blučinskými tvary, ale i některými kovovými předměty v Blučině, mezi nimiž jsou nejen fragmenty železných trojbitých šipek (POULÍK 1948, tab. LIII:13—14), nýbrž i starobylé tvary bronzových náušnic (obr. 1:2—3) a bronzové přezky s prohnutým rámečkem (obr. 1:1), mající četné obdoby na kostrových pohřebišti s litými bronzami (k uvedeným nálezům srovn. POULÍK 1948, tab. III:15; L:6—7).

Blučinský typ pochází též ze sídelních objektů, odkrytých v areálu velmožského dvorce na Pohansku u Břeclavě (DOSTÁL 1975, 161—162). Podle chronologické tabulky (l.c., obr. 16) se na této lokalitě blučinský typ objevuje před rokem 825, ale i později až k roku 900. Tomuto pozdnímu datování nasvědčuje keramika z objektu 105 (l.c., 315—317, tab. 90:1—2), který podle B. DOSTÁLA porušuje žlábkou po oplocení dvorce a souvisí s mladší fází opevnění, není-li ještě mladší. Soudkovitá nádobka z porušených kostrových hrobů v Blučině (POULÍK 1948, tab. LII:1), zdobená v horní polovině vlnicemi s drobnými obloučky, má výraznou obdobu v keramickém inventáři z obj. 73, odkrytém v areálu velmožské-

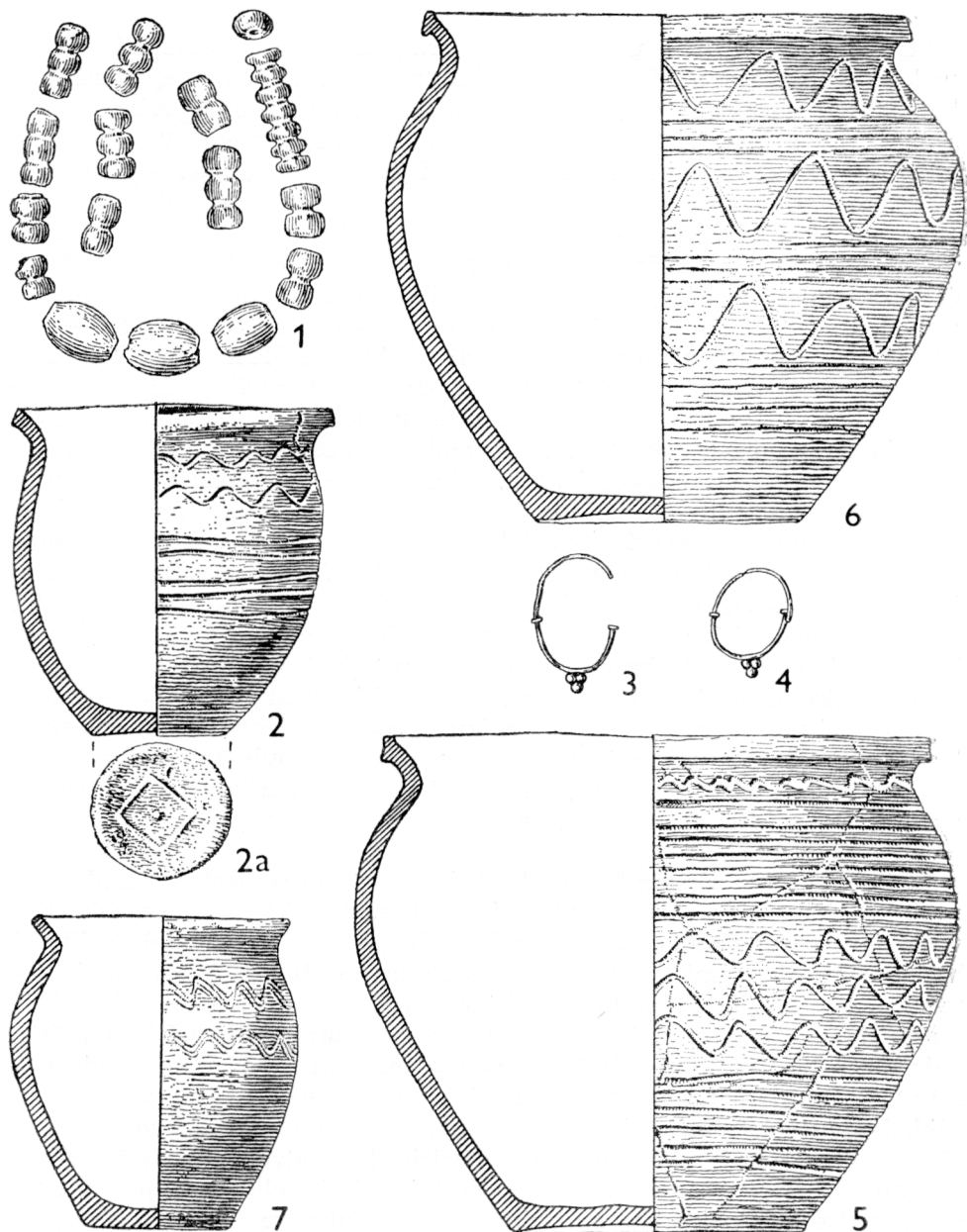
ho dvorce na Pohansku u Břeclavě (DOSTÁL 1985, tab. XX:2). Podle B. DOSTÁLA (1975, 296, tab. 71:16—20) jde o starohradištní keramiku, která, po mém soudu, patří spolu se zmíněnou nádobou z Blučiny a s podobnou nádobou z Mikulčic (POULÍK 1960, tab. V) až na konec 8. století. Z. KLANICA (1986, tab. 2:2) označuje mikulčickou nádobu jako typ 1a, který datuje mezi léta 700—800, při čemž poukazuje na to, že doba jeho největšího rozšíření je až ve druhé polovině 8. století (KLANICA 1970, 112).

Zmínil jsem se o tom, že na vesnickém kostrovém pohřebišti s více než šesti sty hroby v Prušánkách byla rovněž keramika blučinského typu. Našla se v hrobech 27, 35, 216, 437, 451 a 552. V hrobě 437 byla nádoba s výraznou profilací okraje a s ostře rytými vlnicemi (obr. 3:2) spolu s nádobou (obr. 3:1), upomínající svým tvarem i výzdobou na keramiku starohradištní, podle B. DOSTÁLA na keramiku z kostrových pohřebišť s litými bronzami. Mohli bychom ji tedy datovat někam na konec 8. nebo na počátek 9. století, do doby, kdy se na této lokalitě začalo pohřbívat. Toto časové určení potvrzuje i bohatý inventář z hrobu v Prušánkách, v němž byly dvě zlaté náušnice a kruhovitá pozlacená spona, zdobená zvěrným motivem (srovn. POULÍK 1986, Abb. 12). Kromě blučinského tvaru nádoby pochází z hrobu č. 552 (obr. 3:8) též dvě bronzové náušnice, jejichž spodní konec je spirálovitě stočen do tvaru kužele (obr. 3:5—6). Tyto tvary se objevují v hrobech s litými bronzami, ale našly se i ve staromoravských hrobech z 9. století (srovn. POULÍK 1950, 79, obr. 37; HRUBÝ 1955, 226, tab. 78/16—17; náušnice jsou zde datovány až na poč. 10. stol.). Z. KLANICA (1986, 134, obr. 46) se šířeji o uvedených tvarech nezmiňuje a datuje je do 8. a 9. století. Je pravděpodobné, že hrob č. 552, v němž se uvedené náušnice našly, patří mezi nejstarší v Prušánkách.

Keramika blučinského typu se počala vyrábět až poté, kdy při vojenských výpravách Karla Velikého byla během posledních desetiletí 8. století zničena politická i vojenská moc Avarů. Teprve tehdy do staromoravského prostředí ze západu pronikají vlivy kontinentálního klášterního umění, jehož výrazným představitelem je tzv. Tassilův kalich, vyrobený v letech 777—778 pravděpodobně v Salzburgu (srovn. HASELOFF 1951). Ve větší míře se však v dílnách staromoravských kovolců a uměleckých řemeslníků od konce 8. století uplatnily vlivy karolínské, na základě domácích výrobních tradic přispívající ke vzniku blatnického stylu, který do literatury uvedl J. EISNER (po objevech v Mikulčicích se v odborné literatuře uvádí blatnicko-mikulčický styl; srovn. k tomu POULÍK 1985, 26—27; BIALEKOVÁ 1985). Zmíněný vynikající archeolog — slavista věnoval velkou pozornost blučinskému typu keramiky. Uvádí, že „Krásné blučinské vázy jsou dílem odborných hrnčírů, kteří jejich tvar i techniku, totiž dokonalé vypálení a výrobu na kruhu rychle otáčivém převzali z Podunají okolo roku 800, ale své výrobky zdokonalili a jejich výzdobu přizpůsobili svému vkusu“. A dále: „Tehdy, když se na Moravě ujala výroba nádob typu blučinského a kdy se i mimo blučinskou oblast začal

Obr. 3. Prušánky, okr. Hodonín. 1 — hrob 437 (v. 14,6 cm); 2 — hrob 437 (v. 16 cm);
 3 — hrob 451 (v. 17 cm); 4 — stříbrná náušnice z hrobu 451 (v. 1,8 cm);
 5—6 bronzové náušnice z hrobu 552 (v. 2,2 a 2,6 cm); 7 — hrob 451 (v. 13,6 cm);
 8 — hrob 552 (v. 20,2 cm).

Obr. 4. Prušánky, okr. Hodonín. 1—5 hrob 27 (2 — v. 12 cm; 5 — v. 18 cm);
bronzové náušnice (3 — v. 2,3 cm, 4 — v. 2 cm).

šířiti hrnčířský kruh s urychlenými obraty a s ním i řemeslná výroba nádob, počíná se na Moravě i výroba šperků a tedy práce, která tam byla dosud neznáma“ (EISNER 1952, 321, 323). Počátek výroby blučinského typu a blatnického stylu klade J. EISNER k roku 800, do doby, v níž se přestalo pohřbívat v Dev. N. Vsi (EISNER 1952, 332—333).

V této počínající a progresivní epoše staromoravských dějin, v níž již existovala knížectví na Staré Moravě a na Nitransku, byla jednosečná šavle nahrazena dvojsečným těžkým mečem, jehož nejstarší formy z počátku 9. století pocházejí z hrobů u prvního kostela (stavba B) v Mikulčicích (POULÍK 1957, 271—274, typ K, obr. 58—60, hrob č. 90; 280—284, typ H, obr. 67—68) a z hrobu č. 223/51 ve Starém Městě (HRUBÝ 1955, 166, obr. 27:1, tab. 80; POULÍK 1957, 282; 1975, 55; 1970, 132). Z. KLANICA (1985, 112—113, 123—124) datuje uvedené meče z Mikulčic a ze Starého Města již k roku 800. Je to málo pravděpodobné již z toho důvodu, že např. první (stavba B) mikulčický kostel by musil být postaven již ve druhé polovině 8. století. V té době není však na Moravě a bezpečně v Mikulčicích křesťanství doloženo. Když tedy připustíme, že zmíněné meče se do tohoto mocenského centra dostaly již na sklonku 8. století, pak lze sotva předpokládat, že by se brzy poté dostaly do hrobů u prvního mikulčického kostela — stavby B s litou maltovou podlahou. Vždyť to byly vzácné zbraně, které byly, podobně jako honosné ostruhy nebo opasky, delší dobu používány. A to mohlo trvat i několik desetiletí. Je tedy při pokusech a datování vzniku uvedené církevní stavby na podkladě mečů, byť i starobylých forem, zvážit, kdy byly vyrobeny a kdy se dostaly do hrobů. Právě taková rozvaha mne vedla kdysi k závěru, že první kostel v Mikulčicích byl postaven pravděpodobně na začátku 9. století (POULÍK 1957, 284; 1975, 59—60).

Kromě mečů ze západního karolínského prostředí se dostaly na Moravu nové tvary ostruh s ploténkami na koncích ramen, které kolem roku 800 vystřídaly předvelkomoravské ostruhy s háčky. Kožený opasek, s litými bronzovými okrasami, který před 9. stoletím nosili jak Avari tak i velmoži slovanští, jak to prokazují objevy na opevněných sídlištích v Mikulčicích, v Uh. Hradišti, v Olomouci a na Starých Zámčích u Líšně, nahradil opasek s bronzovými, někdy pozlacenými, stříbrnými a železnými nákončími s průvlečkami. Kostrové hroby s těmito nálezy, stejně jako základy kostelů u nichž byly hroby nalezeny, byly zahloubeny, jak to příkladně prokazují výzkumy v Mikulčicích, do předvelkomoravského horizontu s litými bronzami. K němu dosud nebylo objeveno pohřebiště, o němž lze předpokládat, že bylo, podobně jako ve Vranovicích nebo v Dolních Dunajovicích, kostrové (srovn. POULÍK 1985, 18).

Z tohoto krátkého zamyšlení vyplývá, že původní datování počátku výroby keramiky blučinského typu na konec 8. a na počátek 9. století, k němuž jsem dospěl již před čtyřmi desetiletími (POULÍK 1948), lze považovat za správné. Na podkladě nových nálezů této keramiky např. v Mikulčicích a na Pohansku u Břeclavě se potvrzuje, že byla vyráběna po celé 9. až do počátku 10. století.

Z mých úvah vyplývá, že jsem již více než před třemi desetiletími opustil představy o tom, že by blučínský typ staromoravské keramiky mohl být jedním z dokladů o existenci kmenů ještě v 9. století. A plně jsem se ztotožnil s názory těch badatelů, kteří vznik této vyspělé keramiky hledají ve výrobních centrech a v hrnčířských dílnách, které se zatím nepodařilo na Moravě objevit. Těším se přesto z toho, že z mého původního díla a jeho závěrů alespoň něco trvalého zůstalo, což je smyslem každé badatelské práce. Příkladně to postihuje B. DOSTÁL (1966, 83): „Nícméně i tak Poulíkovo rozlišení blučínského a pomoravského typu, který je totožný s Eisnerovým typem podunajským, zůstává užitečnou pracovní pomůckou, která posunula vpřed úvahy o datování hradištní keramiky, a která přispěje k řešení hospodářsko-spoločenských otázek, zejména rozvoje řemesla, případně i obchodu“. Tento objektivní přístup k dané problematice je třeba ocenit zvláště proto, že náš milý jubilant během let trpělivě a se vši akribií zpracoval a historicky zhodnotil nepřeborné množství keramiky z Pohanska u Břeclavě a z jeho okolí v širších souvislostech. Lze proto věřit, že jeho příkladné zanícení pro badatelskou práci najde ohlas i na jiných významných staromoravských lokalitách.

LITERATURA

- BIALEKOVÁ, D. 1985: Die ethnischen Verhältnisse im nördlichen Karpatenbecken am Ende des 8. und zu Beginn des 9. Jahrhunderts und die Anfänge der Staatsbildung der mährischen Slawen. In: Die Bayern und ihre Nachbarn, II, Wien, 135—136.
- BUDINSKÝ—KRIČKA, V. 1956: Pohrebisko z neskorej doby avarskej v Žitavskej Toni. In: Slov. archeol., 5/2, 61—62.
- DOSTÁL, B. 1961: Velkomoravská hradiště a pohřebiště a otázka moravských kmenů. In: Sbor. ČsSA, 1, 17.
- DOSTÁL, B. 1966: Slovanská pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě, Praha.
- DOSTÁL, B. 1975: Břeclav-Pohansko, velkomoravský velmožský dvorec, Brno.
- EISNER, J. 1952: Devínská Nová Ves, Bratislava.
- GARAM, É. 1985: Pferde und Reiterbestattungen in der Spätawarenzeit (8.—9. Jahrhundert). In: Die Bayern und ihre Nachbarn, II, Wien.
- HASELOFF, G. 1951: Der Tassilokelch und sein Verhältniss zum angelsächsischen Kunstkreis in Deutschland, München.
- HRUBÝ, V. 1955: Staré Město — velkomoravské pohřebiště Na valách. Monumenta Archaeologica, Tom. III, Praha.
- KLANICA, Z. 1970: Pokus o třídění keramiky z Mikulčic. In: Sborník J. Poulíkovi k šedesátinám, Brno.
- KLANICA, Z. 1972: Předvelkomoravské pohřebiště u Dolních Dunajovic. Studie AÚ ČSAV Brno, 1, tab. II:1—2.
- KLANICA, Z. 1985: Náboženství a kult, jejich odraz v archeologických pramenech. In: Sborník Velká Morava a počátky československé státnosti, Praha, 107—139.
- KLANICA, Z. 1986: Počátky slovanského osídlení našich zemí, Praha.
- KLÍMA, B. jun. 1985: Hradištní osada u Dolních Věstonic. In: Archeol. rozhledy, XXXVII, 27—47, obr. 11—12.
- Magnae Moraviae Fontes Historici. Zkr. MMFH.

- MITSCHA-MÄRHEIM, H. 1941: Die frühmittelalterlichen Gräberfunde von Mistelbach, Katzelsdorf, Münchendorf und Schwechat, Wien—Leipzig.
 POULÍK, J. 1941: Předhradištní kostrové hroby v Blučině, Praha.
 POULÍK, J. 1948: Staroslovanská Morava. Monumenta Archaeologica, Tom I, Praha.
 POULÍK, J. 1950: Jižní Morava — země dávných Slovanů, Brno.
 POULÍK, J. 1957: Výsledky výzkumu na velkomoravském hradišti „Valy“ u Mikulčic. In: Památky archeol., XLVIII, Praha.
 POULÍK, J. 1960: Staří Moravané budují svůj stát, Gottwaldov.
 POULÍK, J. 1975: Mikulčice — sídlo a pevnost knížat velkomoravských, Praha.
 POULÍK, J. 1985: Svědectví výzkumů a pramenů archeologických o Velké Moravě. Sborník Velká Morava a počátky československé státnosti, Praha.
 POULÍK, J. 1986: Wirtschaftlich-soziale Entwicklung im slawischer Bereich nördlich der Mittleren Donau im 6. bis 10. Jahrhundert. In: Mitteilungen der Gesellschaft für Salzburger Landeskunde, Bd. 126.
 SKUTIL, J. 1937: Avarské nálezy na Moravě, Litovel.
 VANĚČEK, V. 1949: Prvních tisíc let, Praha, 49.

NACH JAHREN NOCHMALS ZUM BLUČINA TYP

Bereits mehr als vor einem halben Jahrhundert habe ich mich in den Sammlungen Prähistorischen Abteilung des damaligen Landesmuseums in Brno mit den Funden vom slawischen Körpergräberfeld auf „Malý kopec“ in Blučina vertraut gemacht, welche im Jahre 1933 I. L. ČERVINKA geborgen hat (diese beschrieb SKUTIL 1937, 8—9; vergl. POULÍK 1941; derselbe 1948, 138—141, Taf. LII—LIII). Nicht zufälligerweise fesselten daher mein Interesse sehr Funde aus Skelettgräbern, die auf dieser Lokalität, in meiner Anwesenheit, Dr. Jan Dezort rettete und untersuchte. Genannter ermöglichte mir, unter bedrängten Umständen während des Zweiten Weltkrieges, ihre schlagfartige Veröffentlichung und zwar im Selbstverlag (POULÍK 1941). Mit den Blučiner Funden habe ich mich jedoch weiterhin auch in Hinblick zu den übrigen slawischen Befunden in Mähren eingehend befaßt. In dieser Arbeit (POULÍK 1948) setzte ich auf der Grundlage der Keramik des Blučina Types, der Keramik aus dem mittleren Marchtal und der Hanna drei (POULÍK 1948, 81—87, Abb. 21) und später vier Stammesgebiete fest (POULÍK 1950, Abb. 68).

Zu meinen Hypothesen der aufgrund der Keramik ausgearbeiteten Stammesgebiete, nahm bald V. HRUBÝ Stellung ein. Er wies darauf hin, daß die Blučiner-Keramik oder aus dem mittleren Marchtal mit Produktionszentren zusammenhängen könnte, derer nach diesem Archäologen, in Alt Mähren im 9. Jahrhundert eine größere Anzahl sein konnte (Hrubý 1955). Dabei neigt er zu der Ansicht, daß auf dem Gebiet der Mährer, laut dem sog. Geographus Bavarus (MMFH, III, 287), 30. „civitates — Burgen, Burggemeinden waren (HRUBÝ 1955, 141—142; er beruft sich auf VANĚČEK 1949). Mit V. HRUBÝ'S Meinung stimmt im Grunde B. DOSTÁL (1961) überein, faltet sie jedoch weiter aus und führt an, daß wir die Blučiner Form nicht als Eigentümlichkeit eines bestimmten Stammes betrachten dürfen und fügt hinzu, daß im 9. Jahrhundert die altmährischen Stämme nicht mehr existierten (DOSTÁL 1966, 83).

Aufgrund neuer Befunde und mit Berücksichtigung der älteren gelange ich in diesem Aufsatz zu der Schlußfolgerung, daß sich die ursprüngliche Datierung der Produktionsanfänge der Keramik des Blučina Types an das Ende des 8. und in den Beginn des 9. Jahrhunderts, zu welcher ich schon vor vier Jahrzehnten gelangte (POULÍK 1948), als richtig betrachten läßt. Sie wurde jedoch während des gesamten

9. bis in den Anfang des 10. Jahrhunderts hergestellt. Auch habe ich mit völlig mit den Anschauungen jener Forscher identifiziert, welche die Entstehung dieser entwickelten Keramik in Produktionszentren und Töpfereiwerkstätten suchen, die es bisher in Mähren nicht gelang zu entdecken. Trotzdem freue ich mich darüber, daß aus meinem ursprünglichen Werk und dessen Schlußfolgerungen dennoch etwas Dauerhaftes blieb, was der Sinn jeder Forschung ist (vergl. auch DOSTÁL 1966, 83).

